

ברכה על הבשמים, (4) ובסוף הבדלה,

ובית הלל אומרים: כך הוא סדר הברכות: נר
ובשמים, מזון, והבדלה.

ו. נוסח הברכה על הנר. (5)

בית שמאי אומרים: "שברא מאור האש".

ובית הלל אומרים: "בורא מאורי האש".

וכיון שהביאה המשנה את מחלוקתם בנוסח
הברכה על נר ההבדלה, מביאה המשנה
[במאמר המוסגר] שתי הלכות נוספות לגבי
נר הבדלה, שבהן אין מחלוקת:

אין מברכין במוצאי שבת על אור הנר, לא

על הנר ולא על הבשמים של עובדי כוכבים,
ולא על הנר שהודלק לכבוד המת, ולא על
הבשמים שהשתמשו בהם להעביר ריח של
מתים, ולא על הנר ולא על הבשמים של
עבודה זרה, כי משמשי עבודה זרה אסורים
בהנאה.

ואין מברכין על הנר עד שיאותרו [שיהנו]
לאורו.

ז. מי שלא בירך במקום שאכל, היכן יברך?

מי שאכל, ושכח ולא בירך ברכת המזון,
והלך ממקום סעודתו, בית שמאי אומרים:
יחזור למקומו, ויברך.

ובית הלל אומרים: כיון שכבר הלך,

קעד, ושלא כדעות הראשונים בהערה 5] וכיון
שאסור ליהנות בלא ברכה, מקדימה אפילו
לבהמ"ז שכבר התחייב בה. [וראה שערי
תשובה תרצג תרצט שמבדילין קודם קריאת
מגילה כדי שלא יהנה מהאור בלא ברכה].

4. ראה תוס' בביצה [לג ב ד"ה כין] שטעם
הרחת הבשמים במוצאי שבת הוא ליישוב הדעת
אחר סלוק הנשמה היתרה, והעלו מכך שביו"ט
אין נשמה יתירה, שהרי לא תקנו להריח בשמים
במוצאי יו"ט. והטור [רצז] שהיא כדי להשיב
את הנפש הכואבת מיציאת השבת. ורבינו בחיי
כתב שיום ראשון בשבוע הוא היום השלישי
ללידת אדם הראשון, ויום השלישי הוא היום
החלוש אצל הנבראים, וריח הבשמים מחזק את
הנפש השכלית.

5. חכמים תקנו לברך על האש במוצאי שבת,
זכר לבריאת האש במוצאי שבת, ומעיקר הדין
אפשר לברך עליה מיד כשרואה אש במוצאי
שבת, אך נהגו לברכה עם ההבדלה [כמבואר

בפסחים נד א]. וביארו תוס' [שם נג ב ד"ה אין]
והמרדכי [כאן, קפט] שאין ברכת הנהנין באש,
ואינו צריך לברך עליה כל פעם שמשמש בה,
כי אינו נחשב כנהנה מהעולם הזה בלא ברכה
אלא אם גופו נהנה, ובדרכי משה [רטז] ביאר
שמשום כך אין מברכים שמיעת קול ערב.

אולם הרמב"ן כאן נקט שהטעם הוא, שאין
מברכין אלא על הנאות הנכנסות לגוף, ולא
בנהנה מחום או מקור או מאור, וראה בריטב"א
[נג ב] שהיא ברכת השבח, וכתב המג"א [שם א
בשם מטה משה] שלטעמם, מה שאין מברכין
על קול ערב, הוא משום שאין בו ממש.

וראה בבה"ל [רצז ד"ה לא] שהעלה מכך
שנשים אינן מברכות על הנר, שאינה ברכת
הנהנין, אלא מהברכות שנתקנו בהבדלה, ואפילו
לדעות שאשה חייבת בהבדלה כמו בקידוש, כיון
שברכת הנר נתקנה על בריאת האור במוצ"ש,
ואפשר לברכה בפני עצמה, הרי הזמן גרמא,
ואשה לא התחייבה בה, וראה בהרחבה בשש"כ
[סא הערה ט].